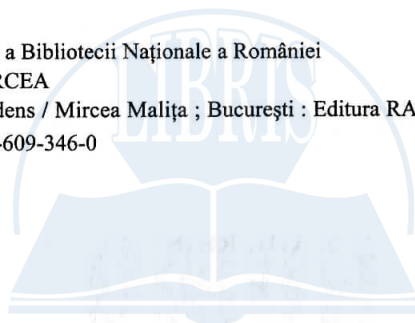

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MALIȚA, MIRCEA

Homo fraudens / Mircea Malița ; București : Editura RAO, 2012
ISBN 978-606-609-346-0

821.135.1-83

Editura RAO
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

MIRCEA MALIȚA
Homo fraudens

Ilustrația copertei
EUGEN MIHĂESCU

© Editura RAO, 2012

2012

ISBN 978-606-609-346-0

CUPRINS

Partea I. Homo fraudens	7
1. Întâlnirea maestrului cu discipolele sale	9
2. Doamna T se prezintă	12
3. Doamna T duce clubul pe câmp, în pădure și la mare	15
4. Ce este și ce nu este frauda	21
5. Frauda, primii oameni și începutul civilizației	26
6. Ulise	32
7. Omul firav și fricos	38
8. Afectul și rațiunea	43
9. Copiii, familia și educația	50
10. Frauda despre lumile paralele	56
11. Frauda, diplomația, politica și armata	63
12. Frauda despre matematică și științe	70
13. Frauda și credințele	76
14. Frauda, filosofii și înțelepții	82
15. Frauda, creier și computer	88
16. Prostia și autoînșelăciunea	94
17. Frauda și moștenirea genetică	100
Partea a II-a. Homo praedator	105
18. Nouă întâlnire a maestrului cu autoarele conferințelor	107
19. Se prezintă doamna N	110
20. Criza globală	114
21. Psihologia	118

22. Obsesia puterii supreme	121
23. Doctrine frauduloase	125
24. Furtul de state	130
25. State captive.	135
26. Industria.	142
27. Statul: transporturi și energie.	148
28. Agricultură.	156
29. Educație și sănătate	162
30. Despre consumism și mode.	168
31. Postmodernismul	176
32. Fum, ceață și pete	181
33. Manipularea omului de către om.	190
34. O redeșteptare americană	197
35. Mafia și cămătarii	202
36. Corupția: scenarii.	207
37. Mărturisiri	214
Bibliografie	219

PARTEA I

HOMO FRAUDENS

1. Întâlnirea maestrului cu discipolele sale

Ne convingem că este o echipă de cercetare care își cântărește cu grijă obiectivele și mijloacele. Domnește o atmosferă de colaborare pașnică și colegială, caracteristică institutului de cercetări de care aparțin. Instrucțiunile maestrului iau tonul unor sfaturi. Cântăresc acum subiectul dificil al fraudei cu care încep expunerile doamnei T. Doamna N, colega sa, ia notițe utile seriei a doua de expuneri, care îi revin.

— Iată-ne sfătuindu-ne din nou. Am revăzut proiectele celor două serii de expuneri în forma finală. Văd că împreună am reușit să clarificăm punctele mai dificile și neclare. Mă adresez doamnei T în primul rând. Știa că produce nedumerire pentru ceea ce pare a fi elogiul fraudei, adică al unei culpe pe care vrea s-o scuze și s-o facă acceptabilă. Se străduia s-o facă „benefică“, deși nu e complet nevinovată. Și iată încheierea surprinzătoare care uimește pe toți, bazată pe texte recente de știință a geneticii. Toți oamenii, fără excepție, au în dotarea lor, de la naștere, înclinarea spre fraudă, tendința de a deveni frauduloși. Ce s-o mai apărăm și să o justificăm. E acolo și e general valabilă. Dacă expunerile n-ar conține decât această idee finală, n-ar fi nevoie de niciun alt enunț de senzație. Felicitări: sursa e americană, publicată în anul acesta.

– Mulțumesc pentru încurajare, spune doamna în cauză. Dar sigur că nu vor conțeni întrebările: de ce n-am botezat-o mai blând și acceptabil. Farsă sau păcăleală, de pildă.

– Lasă că ai scuze. I se zice în alte limbi înșelăciune, minciună, fals, ipocrizie și alți termeni care nu sunt mai blânzi. Spune și dumneata că n-ai vrut să-i pui un nume nici mai vesel, nici mai imoral. „Păcăleală“ n-ar fi rău dacă susținătorul ei ar fi însuși Păcală, care și-ar apăra el însuși meritele de a face bine. Ar fi un fel de „Prostie“ a lui Erasmus, personaj pus să stea la pupitru azi. Se încumetă careva pentru un astfel de subiect, mai mult literar? Cred că felul în care vorbești e cel potrivit, potolit, neagresiv și întemeiat. E bine să arăți cum o tratau grecii și o făceau zeiță. Și încă una dintre zeii cei vechi. Apoi cât de prețuit a fost în cultura greacă eroul cel mare al fraudei, Ulise. Tot bine s-a descurcat doamna N. Era într-o mare încurcătură să transforme „frauda benefică“ într-una criminală. Și-a scris prima formă a discursului spunând „fraudator“ în loc de „fraudens“, dar distincția nu era clară. Soluția este excepțională. Nu continuă povestea fraudei, ci desfășoară un alt fir născut din dubla funcție a omului, din origine rămas pradă și prădător. Așadar, prădătorul e subiectul său sau fraudatorul cel rău. Și drama începe când își pradă semenii prin toate mijloacele, fără nicio remușcare etică sau umană. Așa a putut să-i cerceteze mai bine și să le dezvăluie metodele inacceptabile.

– Da, confirmă doamna N. Era mult mai apropiată această abordare de preocuparea justiției de a rezolva delikte și crime. Subiectul m-a interesat.

– Să nu uiți că și justiția era întruchipată de o zeiță, care era fiica lui Zeus. Ca și fraudens, prădătorul are o istorie complicată în spate, zice maestrul. Apoi continuă: amândouă aveți, după cum văd, grija de a nu avea ținte individuale. Noi suntem un institut cu vocație internațională. Ne interesează problemele de tip global. Culegem exemplele

din toate țările și toate au de furcă cu înclinările înnăscute ale omului înspre fraudă și înspre pradă. Dacă cititorul dintr-o țară anume se simte vizat și recunoaște în text situații ce se produc local, e treaba lui, îl privește. Noi vrem numai să-l influențăm într-un singur sens: să-i încurajăm gândirea proprie și să-i deschidem gustul pentru problematica umană. Or toți oamenii formează o familie obsedată de nevoia supraviețuirii, ca toate speciile vieții.

– Maestre, zise doamna N, ne-ai ajutat să rezolvăm problema marii tagme de răufăcători care lucrează peste tot într-un mod vizibil pierzător. Până la urmă am găsit două specii în locul lui *Homo sapiens*, una care înșală, alta care jefuiește. Le semnalăm cu avertismente publicului larg. Mă temeam că am fost prea aspră și negativistă. Văd însă că acum sunt semnalate și în alte locuri. În legătură cu furtul de state, de pildă, e recunoscută următoarea lege simplă: lovești în stat, slăbești posibilitatea satisfacerii interesului public și colectiv. Spargi societatea și declanșezi criza. Mă consolez spunându-mi că îngrijorarea față de starea de lucruri își face loc și pe alte meridiane. Fiți sigur că nu ne descurajăm.

2. Doamna T se prezintă

Atât vorbitoarea, cât și tinerii ascultători presimt că întreprind o experiență ieșită din tiparele formale ale cursurilor sau testelor științifice riguroase. Stabilesc tacit un acord de neformalitate și încă unul de multidisciplinaritate, al treilea fiind chiar o prietenie posibilă.

Înainte de toate, dați-mi voie să-mi exprim bucuria de a face cunoștință și de a mă adresa unui Club Studențesc. Tot ce este lipsit de formalitate e privit cu simpatie în institutul în care lucrez. E un institut de cercetări multidisciplinare și nu are rigiditatea disciplinelor apărute de șanțuri de protecție. Tema principală e cea din denumirea institutului: *Problemele globale ale omenirii*. Sună puțin ca o fantezie abstractă, dar problemele acestea sunt reale și palpabile. Nu-ți trebuie imaginație ca să înțelegi hrană, educație, sănătate, mediu. Toate sunt sfidări, sunt nerezolvate, amenințătoare. O primejdie la adresa supraviețuirii omenirii ca specie. Toate disciplinele sunt chemate să contribuie la găsirea de soluții. Eu sunt psiholog ca formație, dar m-a preocupat mult biologia și avansul ei rapid. Omul are o structură fizică fascinantă. Poartă pe cap o cutie de comenzi centrale unde se întâlnesc simțurile, gândirea, comportamentul. Ca psiholog vorbesc despre stări mentale formate în această cutie a creierului. Cum funcționează acesta nu știm. Știința face pași înainte, dar sunt descriptivi. Când spun „nu știm“ mă

refer la funcționarea creierului. Sunteți tineri. Vă doresc să aveți o viață lungă ca să aflați cât mai multe lucruri dezvăluite de această aventură a secolului: cum ne funcționează mintea.

N-am de gând să vă țin lecții. Nu mă cufund în teorii. Iubesc experiențele și îmi place să le povestesc.

Am desprins din problematica institutului o temă care vă va surprinde. Și pe mine m-a intrigat la început. E vorba nici mai mult, nici mai puțin decât de *reabilitarea fraudei*. Dacă voi stimula simțul vostru critic și tot va fi un rezultat. S-a mai văzut așa ceva? veți începe a spune. Să iei o defecțiune a omului, o slăbiciune, o culpă și s-o pui în lumina analizei care îi va găsi explicații și poate și merite e ceva fără precedent.

Nu e chiar așa, voi replica eu. Ați auzit toți despre acea mare figură a umanismului care a fost Erasmus. În lupta între catolicism și reformă a știut ca nimeni altul să nu aleagă niciuna din tabere. În orizontul cultural îmbăcsit al Evului Mediu, el a readus aerul respirabil al operelor literare antice, deschizând mințile și alungând superstițiile cu cheia unui clasicism păgân. Iată-l pe acest enciclopedist neegalat scriind o cârtică pe care o intitulează *Elogiul prostiei*. Cu ea câștigă o faimă universală. În ea imaginează un personaj care se adresează mulțimii de la înălțimea unui podium. Sunt Prostia, proclamă ea. Și vă voi dovedi că sunteți toți proști ca și mine. Publicul aplaudă și râde încântat. A mai spus că e de-a lor fiindcă ei sunt toți proști, că aduce mângâieri și sprijin oamenilor, că-i face să uite de necazuri. E o mamă a binefacerilor; oamenii se simt bine când o văd. Și într-adevăr au râs, s-au amuzat, au aplaudat-o. Văzând că este atât de ușor să le vorbești, a mers mai departe, a afirmat că e o zeiță a lor. Iarăși aplauze. Și apoi a tot ținut-o în discursuri înflăcărâte, afirmând că fără ea societatea atât de plină de racile ar pieri chiar. Pe rând a demonstrat că toți cei care-și clădesc faima fără s-o merite, toți simandicoșii, toți